

MARTINA BOFULIN

A Journey of Harmony? The Chinese State and Overseas Chinese

China has, throughout history, taken advantage of various strategies with the aim of incorporating emigrants into the nation-building projects of the state. A historical review of policies directed to overseas Chinese populations shows an ambivalent disposition toward emigration, ranging from total rejection to glorification. After the introduction of economic and social reforms in 1978, the number of emigrants as well as the number of countries where they settled began to grow. As a consequence, in the last two decades we can observe the formation of Chinese communities in post-socialist countries of Eastern and Central Europe, including Slovenia. This article, using a historical perspective and an analysis of two recent developments, aims to show that the political élites of the People's Republic of China see the overseas Chinese as crucial for the modernization of the state. The goal of the state is not merely to attract a considerable financial back flow, but increasingly to try to lure overseas Chinese professionals with know-how to return to work in China. The second goal, no less important, is the incorporation of overseas constituencies in the project of international status-building and the dissemination of pro-China views.

Keywords: Chinese migration, Chinese migrants, migration policies of countries of origin

Popotovanje harmonije? Odnos kitajske države do izseljencev

Kitajske politične tvorbe so skozi zgodovino uporabljale zelo različne strategije vključevanja izseljencev v projekte izgradnje države. Zgodovinski pregled politik, ki so naslavljal kitajske izseljence, kaže na odnos, ki niha med zavračanjem in povečevanjem izseljenstva. V poreformskem obdobju, ko izseljevanje ni več pomenilo izdaje domovine in socialističnega sistema, je s številom izseljenih raslo tudi število držav, kamor so se kitajski državljani priseljevali. V zadnjem desetletju je tako opaziti večje skupnosti kitajskih migrantov v postsocialističnih državah Srednje in Vzhodne Evrope, med drugim tudi v Sloveniji. Prispevek poskuša z zgodovinskim pregledom in analizo sodobnih primerov vključevanja heterogenih izseljenskih skupnosti pokazati, da so v razumevanju politične elite Ljudske republike Kitajske izseljenci ključni člen v velikem projektu modernizacije. Cilj emigracijskih politik kitajske države pa ni zgolj pritegnitev finančnih tokov, ki bi omogočali hitrejši razvoj, temveč vse bolj pritegnitev know-howa v podobi kitajskih profesionalcev, šolanih in zaposlenih v tujini. Drugi vidik, nič manj pomemben, pa je vključevanje izseljencev v zagotavljanje mednarodnega ugleda in diseminacijo prokitajskih stališč.

Ključne besede: kitajska emigracija, kitajski migranti, migracijske politike izvornih držav

Correspondence address: Martina Bofulin, Institute for Ethnic Studies, Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: martina.bofulin@guest.arnes.si

1. Uvod

121

Obstoj politik, ki imajo za cilj vključevanje deteritorializiranih subjektov, nikakor ni nov pojav, prav tako pa ni pojav, ki bi bil omejen zgolj na nekaj držav, ki se ponašajo s številnimi in številčnimi izseljenskimi skupnostmi. Kot je pripomnil Chulwoo Lee (2006, citiran po Gamlen 2008), “so vse države do določene mere deteritorializirane” in posledično tudi vse države uporabljajo takšne ali drugačne strategije in institucije, ki se vsaj pri določenih temah ali v določenih obdobjih nanašajo na izseljence. Zgodovinski pregled takšnih ukrepov bi seveda segal tudi v predmoderno dobo, vendar pa je naraščajoči trend ljudske mobilnosti v dobi globalizacije tisti, ki postavlja tovrstne politike v samo središče strateških odločitev države. Na prelomu tisočletja (leta 2000) je namreč število mednarodnih migrantov širom sveta preseгло 175 milijonov oseb (IOM 2006), in nič ne kaže, da število v zadnjih letih ne bo še naraslo. Hiter razvoj tehnoloških rešitev, ki podpirajo raznovrstne oblike komunikacij, je mobilnost samo še spodbudil, saj je omogočil tako tistim, ki migrirajo, kot tudi tistim, ki ostajajo, da so skoraj v nenehnem stiku in vsaj virtualno prisotni. Peter Stalker (2000, 7) je nazorno prikazal, kako je svet v zadnjem stoletju postal manjši: “Do leta 1990 se je cena letalskih prevozov znižala na eno petino cene iz leta 1930. Med letoma 1930 in 1996 pa je strošek triminutnega telefonskega pogovora med Londonom in New Yorkom padel s 300 ameriških dolarjev na enega samega,” (Stalker 2000, 7).

Posledično je verjetno res, kot ugotavlja avtor (Stalker 2000, 128), da so sodobne migracije (vsaj s tega vidika) manj travmatične. Novih tehnoloških in komunikacijskih metod pa ne uporabljajo zgolj migranti, temveč tudi države, ki želijo s “svojimi” izseljenskimi skupnostmi vzpostaviti in vzdrževati komunikacijo. Tako se naboru starih in že uveljavljenih načinov vključevanja izseljencev v politično, kulturno in ekonomsko življenje države izvora pridružujejo novi, inovativni načini in strategije.

V prispevku¹ se ukvarjam prav s temi načini in strategijami države, ki se ponaša z dolgo in izdelano politiko do izseljencev. Kitajska je v različnih zgodovinskih obdobjih razumela emigracijo na različne načine, površno pa bi lahko ocenili, da so se njene politike gibale od popolnega zavračanja izseljevanja in celo kriminalizacije tistih, ki so se izselili, do priznavanja in povečevanja vloge izseljencev v svoji domači in zunanji politiki. Posebna pozornost, ki jo Ljudska republika Kitajska (LR Kitajska) namenja pravnemu položaju izseljencev, implementaciji politik in simbolni politiki do izseljencev, kaže na uspešno “transnacionalizacijo kitajske nacionalne države” (Barabantseva 2005, 7). Hkrati

122 odzivi kitajskih izseljenskih skupnosti na pobude kitajskih oblasti zavračajo tezo, da so porast transnacionalnih akterjev in mednarodnih institucij, povečana mobilnost in pojav novih komunikacijskih tehnologij privedli do erozije suverene nacionalne države (Appadurai 1996, 19) ter pritrjujejo spekulacijam o redefiniciji države na način, ki vključuje migrante in njihove mreže v nov tip projektov izgradnje nacionalne države (Fouron in Glick Schiller 2001).

Razumevanje transnacionalnih strategij migrantov na eni strani in mehanizmov držav izvora na drugi strani pa je pomembno tudi za države, kamor se populacije kitajskih izseljencev priseljujejo. V večini evropskih držav so skupnosti kitajskih migrantov prisotne že več desetletij, medtem ko je v postsocialističnih državah Srednje in Vzhodne Evrope kitajska imigracija sorazmerno nov pojav (v Sloveniji npr. lahko govorimo o kitajski imigraciji od leta 1996). Priseljevanje migrantov v evropske države uokvirjajo imigracijske in integracijske politike posameznih držav naselitev, ki implicitno predvidevajo, da proces integracije pri raznolikih imigracijskih populacijah poteka na enak način in z enakim tempom. Priznavanje, da nekateri migranti vzdržujejo večplastne družbene odnose z državo izvora, bi lahko pomembno informiralo imigracijske in integracijske politike evropskih držav ter morda pripeljalo do sodobnejšega pogleda na integracijo in transnacionalnost kot na dva neizključujoča se procesa (Levitt 2003).

V prispevku skozi zgodovinski pogled in analizo dveh sodobnih primerov poskusa vključevanja izseljencev v državne projekte raziskujem spreminjajoč se odnos med LR Kitajsko in njenimi izseljenskimi skupnostmi. Z rabo primarnih virov (predvsem ustav, zakonov in okrožnic kitajske vlade) in sekundarne literature (predvsem zgodovinskih pregledov emigracijskih politik LR Kitajske) ter analizo (medijskih) odzivov kitajskih oblasti v dveh sodobnih primerih kitajskega udejstvovanja na svetovnem političnem prizorišču želim namreč pokazati, da je del strategije umeščanja Kitajske med svetovne velesile tudi vključevanje izseljencev v veliki projekt modernizacije države. V prispevku me zanimajo strategije in mehanizmi za doseg takšnega cilja in komu so te politike pravzaprav sploh namenjene (katerim od heterogenih kitajskih izseljenskih skupnosti). V prvem delu prispevka najprej umestim preučevanje politik držav izvora do izseljencev v širše polje preučevanja migracij. Sledi zgoščen pregled politik kitajskih političnih tvorb do svojih podanikov/državljanov/etničnih pripadnikov skozi čas. V tretjem delu se osredotočam na domišljeno strukturo državnih institucij, ki se ukvarja z izseljenci in odraža spremembe in poudarke v sodobnih politikah LR Kitajske do izseljenskih skupnosti. Sledi analiza teh politik skozi dva svetovno odmevna primera vključevanja izseljencev v državne ideološke, gospodarske in zunanje-politične projekte.

2. Emigracijske politike kot polje preučevanja znotraj migracijskih študij

123

Pregled anglosaksonske literature, ki se ukvarja s preučevanjem migracijskih politik, izpričuje, da se raziskovalci v večji meri posvečajo migracijskim politikam držav sprejemnic kot pa držav izvora.² Xiang Biao (2004, 3798) je zapisal, da je bilo raziskovanje mednarodnih migracij, razen v primerih Filipinov, Mehike in Južne Koreje, do sedaj predvsem preučevanje imigracije. Najpogostejše ključne besede preučevanja migracijskih politik, kot so “integracija priseljencev”, “azilne in begunske politike”, “kontrola priseljencev”,³ se namreč nanašajo na težave, s katerimi se soočajo države sprejemnice pri upravljanju z migracijskimi tokovi. Takšen pogled je upravičen v primeru raziskovanja migracijskih situacij držav z zelo dolgo zgodovino priseljevanja in s številnimi priseljenjskimi skupinami (npr. ZDA, Velika Britanija, Francija). Hkrati pa je treba poudariti, da je v mnogih državah preučevanje izseljenjskih tematik zelo razvito in ima dolgoletno tradicijo. Med takšne primere lahko uvrščamo tudi Slovenijo. Prvi poskusi znanstvenih del o slovenskih izseljencih na tujem so tako nastali že pred prvo svetovno vojno (glej Drnovšek 1993), v zadnjih desetletjih pa je mogoče zaslediti več raziskovalnih prispevkov na temo odnosa med državo in izseljenci oziroma analiz državnih politik, ki naslavljajo slovenske izseljence (npr. Drnovšek 1996, 1998, 1999; Friš 2001; Lukšič Hacin 1999).

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so raziskovalci nanovo tematizirali specifičen migracijski pojav, kjer migranti ohranjajo redne in trajne socialne stike preko državnih meja (Portes idr. 1999; Basch idr. 1994). Doprinos te nove paradigme, imenovane transnacionalizem, k preučevanju migracij tako označuje premik od razumevanja migracij kot dejanj izselitve in naselitve k dinamičnemu in fluidnemu procesu “vzdrževanja mnogovrstnih vezi in interakcij, ki povezujejo ljudi ali institucije onkraj meja nacionalnih držav” (Vertovec 1999, 447). V tem pogledu so transnacionalne migracije “vzorci migracij, kjer se sicer ljudje še vedno premikajo preko državnih meja, se naselijo in vzpostavijo socialne vezi v državi naselitve, hkrati pa vzdržujejo aktivne vezi z območjem izvora” (Glick Schiller in Fouron 1999, 344). Takšen paradigmski premik je pripeljal do raziskav organiziranosti migrantov in vloge izvorne države pri ustvarjanju in ohranjanju socialnih vezi migrantov z izvornim območjem (npr. Smith 1998; Guarnizo 1998; Louie 2000; Levitt 2001), raziskovalci pa po večini dokumentirajo prakse in strategije migrantov iz držav Srednje Amerike v ZDA ter posledično politike latinskoameriških držav do svojih izseljencev v ZDA. Oblika transnacionalizma, ki jo aktivno spodbujajo izvorne države, je definirana kot “institucionalizirane državne politike in programi, ki poskušajo razširiti obseg državnih političnih,

ekonomskih, družbenih in moralnih regulacij z namenom vključevanja izseljencev in njihovih potomcev zunaj državnega teritorija” (Goldring 2002, 64). Te “migracijske politike izvornih držav” (Spence 2009) oziroma, kot jih imenujem v prispevku, “emigracijske politike”,⁴ vključujejo vrsto pobud, “ki omogočajo državi, da z vplivanjem na vedenje izseljencev upravlja s pozitivnimi in z negativnimi vidiki izseljevanja” (Spence 2009, 1). Gre za zelo raznolik skupek politik, ki so bodisi že žezezen repertoar emigracijskih politik (npr. davčne olajšave za investicije v izvorni državi) ali pa za zelo inovativne prijeme vlad držav, ki želijo, da se tok izseljevanja v določeno državo naselitve nadaljuje kljub strožjim zakonskim omejitvam priseljevanja (npr. državno sponzoriranje pravne pomoč v El Salvadorju salvadorskim prosilcem za azil v ZDA, ki naj bi jih preganjala prav ta vlada, ki pravno pomoč omogoča (glej Mahler 1998)).

Peggy Levitt in Rafael de le Dehesa (2003, 589) sta emigracijske politike razdelila v pet skupin: na birokratske reforme (na ravni ministrstev in diplomatsko-konzularnih služb); politike, ki si prizadevajo pritegniti investicije in remittance⁵ izseljencev; razširitev političnih pravic v obliki dvojnega državljanstva, glasovanja iz tujine in aktivne volilne pravice izseljencev; konzularne storitve in zaščito države, ki presega običajne konzularne zadolžitve; vpeljavo simbolnih politik, ki imajo za cilj okrepiti izseljenčev občutek pripadnosti. V prvo skupino štejemo ustanovitve različnih vladnih in državnih teles, katerih področje delovanja so izseljenci in z njimi povezane tematike. Ustroj teh institucij in njihova umestitev v hierarhični red državne uprave ter njihove pristojnosti odražajo pomen izseljencev za vsakokratno oblast v določeni državi. V Sloveniji, na primer, je bilo že pred osamosvojitvijo ustanovljeno politično telo, ki je pristojno za odnose med matično domovino in Slovenci zunaj meja Slovenije. Organizacijska umeščenost v strukturi državne uprave se je skozi leta spreminjala, leta 2006 pa je bila preoblikovana v vladno službo, ki je podrejena vladi Republike Slovenije in jo vodi “minister brez listnice”.⁶ Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki med prioritetne naloge prišteva “skrb za slovensko identiteto, oblikovanje pristopa do slovenskega zamejstva, sodelovanje med Slovenci v tujini in matično državo in čezmejno povezovanje”, tudi finančno podpira delovanje izseljenskih organizacij in slovenskih manjšinskih skupnosti (Urad Vlade 2010). V drugi skupini so ukrepi za pritegnitev izseljenskih remitanc in investicij, ki so ključnega pomena za vodstva lokalnih skupnosti in držav, toliko bolj če gre za ekonomsko manj uspešne države in regije. V svetovnem merilu je obseg remitanc sicer manjši od tujih neposrednih investicij, vendar znatno večji od portfeljskih naložb in uradnih razvojnih pomoči (*International Migrant Outlook* 2006). Največji delež remitanc je namenjen Aziji (od 40 do 46 odstotkov), sledijo pa ji Latinska Amerika in Karibi (*International Migrant Outlook* 2006). V tretjo skupino se uvrščajo ukrepi, povezani s politično

participacijo izseljenskih skupnosti. Najpomembnejši ukrep je priznavanje dvojnega državljanstva oziroma priprava zakonskih podlag, ki omogočajo posamezniku, da je imetnik dveh (ali več) državljanstev. Dvojno državljanstvo omogoča ohranitev državljanskih pravic izvirne države in nekatere druge ugodnosti (pravica do brezplačnega šolanja, pravica do pokojnine, pravica do zaposlitve v določenih državnih podjetjih, ...), kar ima za posledico večjo vključenost izseljencev v gospodarsko in kulturno življenje države izvora. Kot primer lahko navedem možnost "izredne naturalizacije iz nacionalnih razlogov" v Sloveniji, do katere so upravičeni "slovenski izseljenci in njihovi potomci do četrtega kolena v ravni liniji ter pripadniki avtohtone slovenske narodne skupnosti v zamejstvu, ki izkažejo aktivno vez z Republiko Slovenijo oziroma aktivno večletno delovanje v slovenskih društvih, šolah slovenskega jezika ali slovenskih izseljenskih, zdomskih ali manjšinskih organizacijah ali pa so bili odpuščeni iz slovenskega državljanstva iz razumljivih vzrokov in ponovno prosijo za sprejem v slovensko državljanstvo" (Kejžar 2006, 174). Ustanovitev državnih agencij na tujem oziroma razširitev njihovega delovanja sta avtorja (Levitt in de le Dehesa 2003, 589) uvrstila v četrto skupino. Zanimiv je primer Mehike, kjer nekatere vladne službe (Ministrstvo za izobraževanje, mehiški Institut za socialno varnost, itd.) nudijo vrsto uslug za migrante v ZDA. Tako lahko mehiški migranti v ZDA opravljajo mehiško maturo na tujem, njihovi otroci se udeležujejo poučevanj iz opismenjevanja na mehiških konzularnih predstavništvih, preko mehiškega Inštituta za socialno varnost pa lahko vplačajo premije za zavarovalne police družinskih članov v Mehiki (Levitt in de le Dehesa 2003, 597). V zadnji skupini so ukrepi, ki se nanašajo na simbolno politiko. To so predvsem načini, s katerimi poskušajo izvirne države vzbuditi in negovati migrantov občutek pripadnosti izvorni državi. Louie (2000) opisuje mladinski festival za izseljensko mladino – LR Kitajska ga letno organizira v Guanzhouvu – ki je politični ritual, s pomočjo katerega poskuša kitajska država povezati ideje kitajske kulture s potomci izseljenih Kitajcev. Drugi primeri simbolne politike so še različna državna odlikovanja za vidnejše izseljence (npr. podelitev častnih ambasadorskih nazivov), posebne prireditve ali ustanavljanje kulturnih institucij, ki predstavljajo izseljenske skupnosti.

Splošno sprejeta razlaga, zakaj države vzpostavijo mehanizme izseljenske politike, je pritegnitev čim večjega števila investicij in remitanc. Toliko bolj, če govorimo o perifernih državah, ki so industrijsko manj razvite in posledično odvisne od tujih investicij. Vendar kot je pokazal Spence (2009), povezava med ukrepi emigracijske politike in količino remitanc še ni dokazana. V svoji raziskavi emigracijskih politik trinajstih latinskoameriških držav je avtor sicer potrdil korelacijo med spremenljivkama, hkrati pa je ugotovil, da samo en specifičen tip emigracijske politike dejansko vodi k povečanim remitancam, in

126 sicer implementacija birokratskih ukrepov. Toda mnoge države ne hrepenijo le po ekonomskih dobičkih, ampak jih zanima tudi politična lojalnost izseljencev. Med številnimi primeri lahko izpostavimo turškega, kjer poleg turške vlade za naklonjenost izseljenskih src in denarnic tekmujejo še posamezne stranke in celo religiozna gibanja ter različne organizacije za človekove pravice (Østergaard-Nielsen 2003, 767). Izseljenci so lahko tudi potencialni ambasadorji za svoje matične države, kot v primeru mehiško-ameriških skupin, ki so aktivno podprle sprejetje Severnoameriškega sporazuma o svobodni trgovini (NAFTA) v ameriškem Kongresu (glej González Gutiérrez 1993).

Z vzpostavitvijo odnosa med izvornimi državami in izseljenskimi skupnosti države z "rabo transnacionalnih ekonomskih, socialnih in političnih vezi poskušajo izumiti nove načine spreminjanja dosega nacionalne države" (Østergaard-Nielsen 2003, 767). Seveda vse države pri tem niso enako uspešne ali niso enako uspešne v vseh obdobjih. Študije, ki analizirajo (ne)uspešnost izvornih držav pri "transnacionalni inkorporaciji" (Guarnizo in Smith 1998) migrantov, morajo upoštevati kompleksnost notranjih in tudi zunanjih strukturnih in zgodovinskih dejavnikov (glej npr. Guarnizo 1998).

3. Zgodovinski pregled odnosa kitajske države do izseljencev

Odnos med kitajskimi oblastmi in izseljenci je bil že od samega začetka razpet med sinocentrično pripadnostjo "deželi prednikov" in praktičnimi vidiki mednarodnih odnosov in trgovine. Kitajski dvor je na izseljence gledal z zvrhano mero nezaupanja, ki je v določenih zgodovinskih obdobjih (dinastija Song,⁷ Yuan, Ming) kulminiralo v zagroženih strogih kaznih za tiste manj srečne, ki so jih pri tem početju zalotili. V zgodnjem obdobju zadnje dinastije Qing leta 1712 je cesarska oblast v strahu pred izseljenci, ki so podpirali prejšnjo dinastično družino, izdala edikt, v katerem poziva vse tuje vlade k repatriaciji Kitajcev, razseljenih po svetu, ker jih želi kitajska cesarska oblast usmrtiti (Pan 1994, 8). Prepoved izseljevanja je ostala v veljavi vse do srede devetnajstega stoletja, ko je šibka cesarska oblast popustila pod pritiski tujih kolonialnih velesil in z različnimi bilateralnimi pogodbami omogočila svojim podanikom, da zapustijo Kitajsko, največkrat kot delovna sila za ogromna kolonialna posestva v Jugovzhodni Aziji. Ob koncu vladavine dinastije Qing je dvor ponovno izdal edikt, ki dovoljuje vsem podanikom, da zapustijo cesarstvo in se vanj ponovno vrnejo, če to želijo (Young in Shih 2003, 87). Skladno s tem premikom v razumevanju izseljenstva je bil leta 1909 sprejet Narodnostni zakon, ki uveljavlja državljanstvo po principu *jus sanguinis*. Na sprejetje zakona je po eni

strani vplivalo spoznanje o precejšnji ekonomski moči izseljencev v Jugovzhodni Aziji, po drugi strani pa grožnja Nizozemcev, ki so na svojih kolonialnih ozemljih želeli sprejeti zakon, po katerem bi rojeni in živeči na teh ozemljih postali nizozemski podaniki (Suryadinata 2002, 171).

Po propadu cesarstva in ustanovitvi Republike Kitajske (leta 1911) je kuomintanška oblast leta 1929 sprejela svoj Narodnostni zakon in institucionalizirala vključitev kitajskih izseljencev v narod in državo, ki ga je pričela graditi. Pripadnikom diaspore je podelila potne liste, jim dodelila volilno pravico ter ustanovila Komisije za izseljenske zadeve (*qiaowu weiyuanhui*) na nacionalni, provincialni in lokalni ravni.⁸ Oblast je vlagala precejšnja sredstva v izobrazbo otrok kitajskih izseljencev in pomagala pri ustanavljanju šol v Jugovzhodni Aziji ter zagotavljanju ustreznega učiteljskega kadra zanje. Kuomintang je bil dejaven tudi pri spodbujanju kitajskega nacionalizma med kitajskimi skupnostmi v Jugovzhodni Aziji, idejno pa se je nacionalistična ideologija v tem času napajala predvsem iz nasprotovanja zahodnemu kolonializmu (glej Suryadinata 2002). Po umiku Kuomintanga na Tajvan so nadaljevali prej zastavljeno politiko do izseljencev, upajoč, da jim bodo ti pomagali v boju za ponovno osvojitve oblasti na celinei.

Po prevzemu oblasti s strani Kitajske komunistične partije (KKP) z Mao Zedongom na čelu je ta sprva priznala vlogo kitajskih izseljencev v polpretekli zgodovini. Že pred ustanovitvijo komunistične vlade je prva Kitajska ljudska politična posvetovalna konferenca pripravila osnutek ustave. V njem se je vlada zavezala, da bo zaščitila pravne interese in pravice kitajskih 'izseljencev' (*huaqiao*), njihovih 'družinskih članov' (*qiaojun*) in 'tistih izseljencev, ki so se vrnili na Kitajsko' (*guiqiao*).⁹ Prva ustava, oblikovana leta 1954, je predvidela, da bodo Vsekitajski ljudski kongres sestavljali predstavniki provinc, manjšin in kitajskih izseljencev. Prvega sklica Kongresa se je med 1.141 delegati udeležilo tudi 30 predstavnikov kitajskih izseljencev in tistih, ki so se vrnili v domovino (Zhuang 2003, 19). V tem prvem obdobju Ljudske republike Kitajske (LR Kitajske) se je oblast zelo trudila za naklonjenost izseljenskih skupnosti, saj je želela ohraniti precejšen tok remitanc, ki se je vzpostavil v obdobju vladanja Kuomintanga in je bil ključnega pomena za povojno državo, ki se je spopadala s hudimi gospodarskimi izzivi. To ponazarja tudi poročilo Ljudske banke in Komiteja za izseljenske zadeve v provinci Fujian iz leta 1957:

... državi hudo primanjkuje tuje valute, zunanji dolg je treba poplačati, obseg zunanje trgovine je treba omejiti zaradi pomanjkanja materialov za izvoz. Za sodelovanje v mednarodnih aktivnostih potrebujemo tujo valuto. Sedaj je še pomembneje pritegniti remittance izseljencev (citirano v Zhuang 2003, 30).

128 V ta namen so izseljence in njihove sorodnike do neke mere izključili iz zemljiške reforme in “socialnih transformacij zasebnih podjetij” ter jim ponudili določene ugodnosti, kot na primer zaščito njihovih remitanc pred inflacijo (možnost računov v tujih valutah in zamenjava v kitajsko valuto *yuan* ob ugodnejšem času).

Kljub temu pa se je že v tem obdobju pod vplivom radikalizacije političnega vrha začel nakazovati nov pristop k izseljenskim vprašanjem, kjer so izseljence vse bolj sumili “imperialističnega vohunjenja”. Posledično se je zaradi nestrinjanja izseljencev z režimom zmanjševal tudi priliv remitanc, ki so ga s posamičnimi ukrepi ponekod nekoliko zvišali, posebno uspešna pa kitajska vlada pri tem ni bila. Leta 1955 je komunistična oblast prepovedala dvojno državljanstvo in začela spodbujati izseljence, naj se odločijo med državljanstvom LR Kitajske ali države naselitve (Nyiri 2005, 149). Z vse bolj izrazito radikalizacijo politike se je položaj izseljencev, predvsem pa njihovih družinskih članov in izseljencev, ki so se vrnil na Kitajsko, poslabšal (Douw 1999, 36). Med Protidesničarsko kampanjo leta 1957 so bili vsi, ki so imeli kakršnekoli vezi z izseljenci, osumljeni imperializma. V obdobju Kulturne revolucije, ki je sledila, so radikalni levičarji s pomočjo ljudskih množic (predvsem študentov in dijakov) v središče postavili razredni boj, kjer so izseljenci in njihovi sorodniki postali “razredni sovražniki”. Med letoma 1966 in 1969 je bilo potovanje v tujino kakor tudi vzdrževanje stikov z izseljenci strogo prepovedano. Mnogi sorodniki izseljencev in povratniki so bili proglašeni za “liberalne buržuje” in poslani na “delovno prevzgojo”, nekateri pa so bili celo usmrčeni (Zhuang 2003, 36).

Po neuspehu Kulturne revolucije je napočil čas za korenite ekonomske in družbene reforme pod taktirko Deng Xiaopinga. Že decembra 1977 je KKP v Pekingu organizirala Konferenco kitajskih izseljencev vseh držav, ki je najavila preporod in okrepitev izseljenskih tematik (Wang 1980, 16–18), v zgodnjem reformnem obdobju (1977–1984) pa je večina političnih govorov in implementacij politik omenjala ali upoštevala sorodnike izseljencev. Zaradi odtujitve med kitajsko oblastjo in izseljenci v obdobju Kulturne revolucije je bilo ključnega pomena izvesti rehabilitacijski proces, ki je vključeval obnovo statusa izseljencev, ki so se vrnil na Kitajsko, in njihovih sorodnikov, določitev posebnih ugodnosti za omenjeni skupini (kot na primer posebne kvote za vpis na najbolj zaželene univerze v državi), oblikovanje ali ponovno vzpostavitev številnih organov in institucij, ki se ukvarjajo z izseljensko problematiko ter popravo krivic iz prejšnjega desetletja (Thunø 2001; Liu 2005; Barabantseva 2005). Ustava (*Zhonghua renmin gongheguo xianfa*) iz leta 1982 v 50. členu omenja izseljence kot posebno skupino: “Ljudska republika Kitajska ščiti zakonite pravice in interese kitajskih državljanov, ki živijo na tujem, in zakonske pravice in interese kitajskih izseljencev, ki so se vrnil na Kitajsko, ter družinskih članov

kitajskih državljanov na tujem.” Oblast je zmanjšala nadzor nad potovanji v tujino, z Zakonom LR Kitajske o vstopu v državo in izstopu iz države (*Zhonghua renmin gongheguo gongmin ...*) iz leta 1985 pa je potovanje v tujino postala skoraj državljanska pravica.¹⁰ Kot poroča Wang (1999, citiran po Barabantseva 2005, 12), je centralna oblast LR Kitajske v obdobju med 1978 in 1990 sprejela več kot 50 zakonov in regulativ, ki so odražali naslednje smernice: 'Enakopraven tretma brez diskriminacije, ustrežna skrb z upoštevanjem posebnosti' (*yishi tongren, bude qishi, genju tedian, shidang zhaogu*). V drugi polovici osemdesetih let je centralna oblast začela revizijo obtožb na račun sorodnikov kitajskih izseljencev v obdobju Protidesničarske kampanje in Kulturne revolucije. Thunø (2001, 917) omenja revizijo 64.500 primerov, medtem ko Christiansen (2003, 130) navaja, da je bilo zavrženih 33.056 primerov iz časa Kulturne revolucije in 10.155 primerov pred tem; skupaj naj bi bilo kar 322.987 osebnih map kitajskih izseljencev očiščeno “pristranskega materiala”. Prav tako so začeli z vračanjem zaseženega premoženja in nepremičnin med zemljiško reformo v petdesetih letih, Velikim skokom naprej¹¹ in Kulturno revolucijo, kar se je izkazalo za zelo zahtevno nalogo, saj precej primerov še v 21. stoletju ni doseglo epiloga (Thunø 2001, 917). Poprava krivic je bila razumljena kot ključni ukrep za vzpostavitev odnosa zaupanja med izseljenskimi skupnostmi in državo, ki bi posledično vodil do povečanja donacij in remitanc s strani izseljencev.¹² Kljub precejšnjemu trudu s strani centralne oblasti se remittance niso bistveno povečale. Oblast se je zato odločila, da bo, tudi zaradi spremenjenih ekonomskih okoliščin, začela spodbujati direktne naložbe. Že leta 1979 je država ustanovila štiri posebna 'ekonomska območja' (*jingji tequ*) v Shantouvu, Zhuhaiju in Shenzhenu v provinci Guangdong ter Xiamenu v provinci Fujian, do leta 1987 pa še na 33 obalnih območjih. Zakonodaja (*Zhonggong zhongyang guowuyuan ...* 1983) je zagotavljala privilegirani položaj kitajskim državljanom na tujem (vključno s Tajvanom in Hongkongom), ki so želeli investirati in ustanoviti izvozna podjetja. Rezultat teh ukrepov je bila povečana stopnja direktnih naložb s strani izseljencev, ki so tako postali pglavitni investitorji v LR Kitajski (po navedbah Zhuanga (2000, 380) njihov delež presega 60 odstotkov vseh tujih naložb). Zakon LR Kitajske o zaščiti pravic in interesov izseljencev, ki so se vrnil v domovino, in sorodnikov izseljencev (*Zhonghua renmin gongheguo guiqiao ...*) iz leta 1990 je izpostavil omenjeni skupini ljudi kot posebno družbeno skupino z nekaterimi posebnimi ugodnostmi (univerzitetne vpisne kvote za sorodnike izseljencev) in tako še dodatno zaščitil prakso remitiranja in investiranja kitajskih državljanov na tujem v LR Kitajsko.

V želji, da bi pritegnili še večje število direktnih investicij, je kitajska oblast po letu 1990 ciljno publiko emigracijskih politik razširila na vse Kitajce, živeče po svetu (t. i. 'etnične Kitajce' ali *haiwai ren*), in ne zgolj na svoje državljane. V

130 uradnih dokumentih se tako skoraj ne pojavlja več izraz *huaqiao* ('izseljenec, ki je obdržal državljanstvo LR Kitajske'), temveč so vsi izseljenci z ali brez kitajskega državljanstva poimenovani 'prekomorski Kitajci' oziroma *haiwai huaren*. Centralna oblast je torej princip državljanstva nadomestila s principom "izvora" oziroma etnične pripadnosti ter tako vključila vse tiste državljane drugih držav, ki čutijo pripadnost "kitajskemu narodu":

Pri delu z etničnimi Kitajci moramo biti pozorni na dejstvo, da so povezani z našo državo s 'krvnimi vezmi' (*xueyuan*), s 'krajevnimi vezmi' (*diyuan*) in s kulturnimi tradicijami. Še več, še vedno gojijo čustva do kitajskega naroda (*Zhonghua minzu*) in še vedno vzdržujejo družinske in prijateljske občutke. Posledično moramo biti pozorni na to, kako razmišljamo o njih in z njimi prijazno ravnati.¹³

V samo središče teh prizadevanj je država postavila kategorijo 'novih migrantov' (*xin yimin*). Gre za zelo heterogeno skupino izseljencev,¹⁴ ki je Kitajsko zapustila po letu 1979 oziroma po začetku reform in ki naj bi ji bilo skupno predvsem, da so 'iz rasnega in kulturnega gledišča sorodna skupina' (*cong zhongzu, wenhua yiyi shang jiang, xinyimin shi wei tonglei quanti*) (Zhuang 1997, 6). Zhao Hongying (2000, citiran po Barabantseva 2005, 19), kitajski raziskovalec izseljenske tematike, meni, da je novim migrantom skupno, da so "rojeni v Novi Kitajski¹⁵ in da so odrasli pod rdečo zastavo". Leta 2001 so v skladu z novo usmeritvijo dopolnili zaščitni zakon iz leta 1990 (Thunø 2001, 928). Pravice in ugodnosti izseljencev, ki so se vrnili iz tujine, in njihovih sorodnikov so omejili (npr. socialno zavarovanje sorodnikov izseljencev so prenesli s pleč države na same sorodnike), domislili nove načine zaščite za posebno visoke tehnološke investicije na Kitajskem ter omogočili investitorjem pogoste vstopne in daljša bivanja na Kitajskem (Thunø 2001, 928). Cilj takšnih zakonskih sprememb je pritegniti novejšo izseljence, predvsem uspešne študente in podjetnike, ki so se naselili v ZDA in Evropi, ter jih aktivno vključiti v proces ekonomskega in družbenega razvoja Kitajske. Po mnenju nekaterih raziskovalcev (npr. Duara 2003; Liu 2005; Thunø 2001) se z diskurzom o "novih migrantih" in seriji politik, namenjeni prav tej kategoriji izseljencev, kitajska država sooča s posledicami globalizacije in vse večjim številom transnacionalnih migrantov, ki jih pretekla teritorialno zamejene politike niso zaobsegle. Po mnenju Duare (2003, 14) gre za "deteritorializacijo ideologije nacionalizma", s katero se nacionalna država prilagaja na bolj fleksibilno naravo transnacionalnega kapitalizma. V takšnih pogojih se ideologija nacionalizma obrača od svoje teritorialne državljanske oblike h kulturno-etnični verziji, ki je bolj uglasena s prizadevanji za globalno konkurenčnost (Duara 2003, 14). S sklicevanjem na pripadnost skupni "rasi", kraju izvora in kulturi, torej *blut und boden* ideologijo, si kitajska država prizadeva doseči dvoje: pripeljati razseljene etnične Kitajce ponovno pod okrilje nacionalne države ter prenesti

stališča in strategije nacionalne države kitajskim izseljenskim skupnostim (Liu 2005, 302). Metode, s katerimi centralna oblast skuša doseči ta cilja, pa vključujejo kitajske izseljenske organizacije in združenja (glej npr. Nyiri 1999; Li 1998), propagandne aktivnosti (glej npr. Louie 2000) in izobraževalne sheme.

4. Državne institucije, ki se ukvarjajo z izseljensko tematiko, in njihove naloge

Skupaj z razvojem emigracijskih politik je centralna oblast postopoma ustanavljala različna vladna in državna telesa, ki se ukvarjajo z izseljensko tematiko. Danes se tako z različnimi vidiki emigracije, remitanc in izseljenskih investicij ukvarja cela vrsta državnih in nevladnih institucij, katerih poglavitna naloga je povezovanje centralne vlade z izseljenci in zaščita pravic in interesov sorodnikov izseljencev ter tistih, ki so se vrnili v domovino. Vladni urad za izseljenske zadeve (*Guowuyuan qiaowu bangongshi*) ali kratko *Qiaoban*, ki je administrativno del državnega sveta, je bil ustanovljen davnega leta 1949,¹⁶ a je v času Kulturne revolucije prekinil delovanje in bil ponovno vzpostavljen leta 1974. Med njegovimi nalogami je oblikovanje in implementacija emigracijskih politik, izvedba raziskovalnega dela na temo kitajskega izseljenstva, informiranje državnega sveta in Centralnega komiteja KKP, zaščita pravic izseljencev, podpora delovanju izseljenskih medijev in kitajskih jezikovnih šol, namenjenih izseljencem, ter spodbujanje sodelovanja in izmenjave izseljencev s Kitajsko na področju ekonomije, znanosti, kulture in izobraževanja (Gov.cn 2009). Ustanova ima pisarne na provincijski, mestni, okrajni in celo okrožni ravni. Leta 1956 je bila ustanovljena Vsekitajska izseljenska zveza (*Qiaolian*). Gre za "nevladno" ustanovo z nalogo povezovanja sorodnikov izseljencev in izseljencev, ki so se vrnili v domovino, s KKP. Med Kulturno revolucijo je prav tako prenehala delovati in je bila ponovno vzpostavljena leta 1978. Federacija je imela leta 1994 več kot 2.000 izpostav na provincijski in mestni ravni ter več kot 8.000 na nižji administrativni ravni (okraj, okrožja, vasi) (Nyiri 2005, 140). Od leta 1956 vsakih pet let (razen med Kulturno revolucijo, po kateri je bil prvi kongres leta 1984) poteka Nacionalni kongres 'izseljencev, ki so se vrnili v domovino, in njihovih sorodnikov' (*Quanguo guiqiao qiaojuan dabiao dahui*). Zadnji, že osmi po vrsti, je bil julija 2009 v Peking, kjer je več kot 1.100 delegatov "pripravilo revizijo dela Federacije, izvolilo novo vodstvo, spremenilo statut in nagradilo tiste, ki so pripomogli k razvoju države" (Chinaview.cn 2009). Vsekitajski ljudski kongres je leta 1983 prav tako ustanovil posebno Izseljensko komisijo (*huaqiao weiyuanhui ali renda de qiaowei*), medtem ko je bila v sklopu Kitajske ljudske politične posvetovalne konference prav tako ustanovljena Komisija za Tajvan, Hongkong, Macao in izseljence (*Quanguo zhengxie*

132 *taiaogangqiaowei*). Pod sponzorstvom istega državnega telesa je leta 1997 nastalo tudi Združenje kitajskega prekomorskega prijateljstva (*Zhonghua haiwai lianyihui*), ki podpira “enotnost sinov in hčera Kitajske in združitev domovine” (Thunø 2001, 923). Leta 1992 je v povezavi z Uradom za izseljence nastalo Združenje prekomorske izmenjave (*Haiwai jiaoliu xiehui*), ki naj bi še dodatno pospešilo vzpostavitev in vzdrževanje vezi med centralno vlado in izseljenskimi skupnostmi. Na koncu naj omenim še politično stranko *Zhigong dang*, ki združuje državljane z izseljenskimi povezavami, torej predvsem sorodnike izseljencev, in je del Združene fronte Kitajske pod vodstvom KKP. Občasno se z določenimi vidiki izseljenske tematike ukvarjajo tudi druge institucije LR Kitajske, kot na primer Vsekitajska ženska federacija (*Zhonghua quanguo funü lianhehui*), ki izvaja raziskave in pripravlja izhodišča za oblikovanje politik v primeru ‘otrok izseljencev, ki so ostali na Kitajskem’ (*liushou ertong*).

Prednostna naloga naštetih ustanov je torej povezovanje izseljenskih skupnosti s centralno oblastjo, z državo ali lokalnimi oblastmi. Te aktivno podpirajo obiske vidnih državnih predstavnikov na območja naselitve izseljencev in vabijo predstavnike izseljenskih skupnosti na obiske v LR Kitajsko v sklopu kampanje ‘iti ven in povabiti noter’ (*zou chuqu, qing jinlai*) (Cheng in Ngok 1998, citirana po Nyiri 2005, 150). Leta 1991 so različne uradne institucije v provinci Guangdong poslale v tujino kar 381 delegacij, kar je vključevalo 2.093 oseb. Čez štiri leta, leta 1995, je število delegacij naraslo na 526, skokovito pa se je povečalo tudi število delegatov – na kar 21.966 oseb. Med letoma 1993 in 1997 je vodstvo province Fujian organiziralo 136 uradnih obiskov v tujini, kjer so se srečali z več kot 800 izseljenskimi organizacijami (Chang 2000, 69). Nyiri (2005, 150) poroča, da kitajski državni predstavniki najraje obiskujejo Rim – Federacija kitajskih združenj v Rimu je v letu 1998 sprejela kar 270 uradnih delegacij.¹⁷ Zgoraj omenjene državne institucije tudi aktivno spodbujajo nastanek različnih izseljenskih organizacij. Vzpostavitev povezave med novimi migranti in izseljenskimi organizacijami na eni strani in LR Kitajsko na drugi je ključnega pomena v novejših poudarkih kitajske emigracijske politike, oziroma z besedami enega najvidnejših kitajskih raziskovalcev izseljenske tematike Zhuang Guotuja (1997, 6), “vsak nov migrant bi moral postati član ene izmed kitajskih izseljenskih organizacij”. Cheng in Ngok (1998, citirana po Nyiri 2005, 152) ugotavljata, da organi Urada za izseljence opazujejo in zbirajo podatke o vidnejših pripadnikih izseljenskih skupnosti, celo o dnevniških navadah, prehranjevalnih metodah, sorodstvenih povezavah in vrednotah, vse z namenom “prepričati” izbrane predstavnike v aktivnosti, ki so skladne s politiko izseljenskih državnih organov. V kolikor posameznik ni dojemljiv za “prepričevanje”, se organi lotijo nekoga, ki je bolj dojemljiv ali pa ustanovijo konkurenčno izseljensko organizacijo, katere predstavniki bodo bolj naklonjeni sodelovanju z državnimi izseljenskimi

organi (Cheng in Ngok 1998, citirana po Nyiri 2005, 152). Pomembna razlika v delovanju državnih izseljenskih organov je tudi v povečani institucionalizaciji in centralizaciji (glej Nyiri 1999; Liu 1998). Pred letom 1990 so izseljenske organizacije nastajale glede na 'skupen izvor' (*tongxianghui*), na združenja oseb s skupnim priimkom (klani), na profesionalna združenja ali religijska združenja. Po letu 1990 pa centralna oblast in lokalne oblasti težijo k oblikovanju krovnih organizacij in "sistematizaciji in koordinaciji aktivnosti skozi organizacijo velikih regionalnih zborovanj" (Barabantseva 2005, 21). Primer takšnega združenja je na primer Evropska zveza kitajskih izseljenskih organizacij (*Ouhua lianhui*), kjer sodeluje več kot 200 kitajskih izseljenskih organizacij iz 24 držav (Oulian 2008).

5. Centralna oblast LR Kitajske in njeno razumevanje vloge izseljenskih skupnosti: dva primera

Z vsebinskega vidika se emigracijska politika LR Kitajske z vso pripadajočo institucionalno podporo osredotoča na nekaj tem, ki so ključnega pomena za notranjo in zunanjo politiko države. Doprinos izseljencev razume v podpiranju nadaljnjega gospodarskega razvoja države skozi investicije, remittance in produkcijo znanja (vrhunski raziskovalci, ki so se vrnili v domovino, da bi pomagali pri razvoju znanosti in raziskav) na eni strani, in pri iskanju in zagotavljanju podpore kitajskim zunanjepolitičnim projektom ter ustvarjanju pozitivne podobe Kitajske in KKP na drugi strani. Kitajski izseljenci so skozi mehanizme in strategije različnih izseljenskih institucij na centralni in lokalni ravni vključeni v veliki projekt modernizacije države. Wang Zhaoquo, član politbiroja in podsekretar Stalnega komiteja Vsekitajskega ljudskega kongresa, je v nagovoru izrazil pričakovanja, ki jih država goji do kitajskih izseljencev, in sicer "da bodo izseljenci, njihovi družinski člani in tisti, ki so se vrnili v domovino, prispevali k modernizaciji domovine, ponovni združitvi s Tajvanom, promociji kitajske kulture in razvoju prijateljstva med Kitajci in narodi sveta" (*Renmin wang* 2004).

5.1. Kitajski izseljenci kot motor modernizacije: primer strokovnjakov povratnikov

Med ključnimi nalogami kitajske države v 21. stoletju je pritegniti nazaj vrhunske raziskovalce, ki so doštudirali na elitnih tujih univerzah in se kalili v vrhunskih raziskovalnih ali drugih mednarodnih ustanovah. Strategija 'podpirati študij v

tujini, spodbujati vračanje kitajskih študentov v domovino in vzdrževati njihovo svobodo gibanja' (*zhichi liuxue, guli huiguo, lai qu ziyou*) se sooča z dejstvom, da mnogo študentov po končanem študiju v tujini tudi ostane in si tam poišče zaposlitev (Biao 2003, 30). Ta zelo uspešna skupina izseljencev,¹⁸ imenovana tudi 'morske želve' (*haigui pai*),¹⁹ bi v primeru vrnitve s svojim v tujini pridobljenim znanjem lahko bistveno pripomogla k uveljavitvi LR Kitajske kot velesile na področju znanosti in raziskav. Tem izseljencem so v primeru vrnitve namenjene številne ugodnosti, kot so t. i. zelene karte, naselitev v posebnih 'tehnoloških parkih' (*huiguo liuxuesheng chuangye yuanqu*), davčne olajšave, posebni podjetniški krediti, subvencije za šolanje otrok, subvencije za nakup nepremičnin (Biao 2003, 31). Strategija se je izkazala še posebno uspešna med ekonomsko krizo. Članek v časniku *China Daily* (2008) poroča o precejšnjem zanimanju etničnih Kitajcev, prej zaposlenih v finančnih institucijah na Wall Streetu, da si poiščejo nove, bolj perspektivne zaposlitve na Kitajskem. Karikatura poleg članka prikazuje vrsto morskih želv, vsako s poslovno aktovko, ki plava pod gladino razburkanega morja. Prva želva v vrsti spodbuja preostale, da "je še samo 8.000 km do Šanghajskega zaposlitvenega sejma in naj bodo pozorne, da se njihove diplome MBA in življenjepisi ne zmočijo". Kljub temu se kitajska oblast zaveda, da se mnogi izseljenci strokovnjaki niso pripravljene za stalno preseliti nazaj na Kitajsko, zato centralna vlada spodbuja vključitev v raziskovalne ali visokošolske ustanove tako v tujini kot na Kitajskem, kar seveda vključuje pogosto gibanje med njimi. Politika 'vrniti se in služiti domovini' se je tako razvila v 'služenje domovini' (*huiguo fuwu – weiguo fuwu*) (Liu 1998, 302). Ker kitajska država še vedno vsaj načelno spodbuja ekspatriacijo kitajskih izseljencev in njihovo naturalizacijo v državah naselitve, je zadnjo krilatico pragmatično spremenila v 'služiti kitajskemu narodu' (*weihua fuwu*) (Chong 1999, citiran v Barabantseva 2005, 17), ki omogoča etničnim Kitajcem, da ostanejo vključeni v države naselitve, hkrati pa s svojimi znanjem, sposobnostmi in finančnimi sredstvi pripomorejo k "izgradnji domovine". Raziskava, ki jo je leta 2000 izvedlo kitajsko ministrstvo za izobraževanje, je razkrila, da se je le 44 odstotkov od 551 strokovnjakov, ki so se vrnili v domovino in se naselili v 13 tehnoloških parkih, tam naselilo za stalno (Ministrstvo za izobraževanje LR Kitajske 2001, citirano po Biao 2003, 31).

5.2. Podpora zunanjepolitičnim ciljem in pozitivna podoba Kitajske: primer olimpijskega ognja

Moto kitajske zunanje politike v 21. stoletju ponazarjata krilatici 'miren vzpon' (*heping jueqi*) oziroma novejša različica 'miren razvoj' (*heping fazhan*), s katerima želijo predstavniki LR Kitajske ponazoriti, da je Kitajska odgovorna velesila, ki se ne želi zaplesti v nepotrebne mednarodne konfrontacije in se želi posvetiti

predvsem razvoju 'modela socializma s kitajskimi značilnostmi' (*Zhongguo tese de shehuizhuyi*). Kljub temu odločitve centralne vlade pri nekaterih notranje- ali zunanjepolitičnih odločitvah vzbujajo nestrinjanje svetovne politične javnosti in civilne družbe. Eden od načinov, kako takšno nestrinjanje omiliti oziroma pridobiti podporo določenih svetovnih političnih akterjev, je tudi preko delovanja izseljenskih skupnosti. Sodobna kitajska država razume izseljenske skupnosti kot ključne pri projiciranju pozitivne mednarodne podobe Kitajske, pri pospeševanju velike nacionalne združitve s Tajvanom ter pri promoviranju kitajskega ekonomskega in kulturnega napredka (Liu 1998, 308–310). Predstavniki LR Kitajske v svojih nagovorih izseljence brez izjeme pozivajo k "nasprotovanju neodvisnosti Tajvana in promoviranju združitve z domovino" (*fandu cutong*). Že omenjeni član politbiroja Wang Zhaoguo je v na sedmem Kongresu kitajskih izseljencev julija 2004 poudaril, da

upa, da bodo izseljenci prispevali k združitvi dežele, saj ti priznavajo, da bo združitev prinesla blaginjo ljudem na obeh straneh Ožine (op. a. Tajvanske ožine), medtem ko bi ločitev pripeljala do katastrofe. Izseljencem je priporočil, naj zagovarjajo principa 'mirne združitve' in 'ena država, dva sistema'; da zgradijo most čez Ožino, ki bo utemeljen na skupnih kulturnih tradicijah, nacionalnih občutkih in državnih interesih; da si prizadevajo za ekonomsko in kulturno izmenjavo; in da trdno nasprotujejo vsem separatističnim aktivnostim v želji po skorajšnji združitvi (citirano v China Embassy 2004).

Izseljenci, organizirani v propekinška združenja, se na takšne predloge centralne vlade običajno odzovejo z različnimi deklaracijami, izjavami ali celo organiziranimi demonstracijami, ki podpirajo stališča centralne vlade. Primer je t. i. Johannesburgska deklaracija iz leta 2004, ki poziva vse kitajske izseljence, da spodbujajo mirno združitev Tajvana z LR Kitajsko. Ta je nastala v sklopu Konference o mirni reunifikaciji Kitajske, ki je potekala 19. januarja 2004 v Johannesburgu, kjer je tisti dan nastala tudi Vseafriška zveza za mirno reunifikacijo Kitajske. Gre za zvezo različnih kitajskih izseljenskih skupnosti, živečih v Afriki. Konferenco sta vodila podpredsednik pomembne izseljenske provladne organizacije Vsekitajska izseljenska zveza (*Qiaolian*) in vodja Zveze za mirno reunifikacijo Tajvanske ožine, ki je tudi provladna "nevladna" kitajska organizacija. Eden od govorcev, gospod Wong, predsednik Združenja Kitajcev v Južni Afriki, je na konferenci izpostavil, da

so kitajski izseljenci povsod po svetu oblikovali svoje skupnosti. Mnogi med njimi so bili rojeni v državah, kjer so sedaj in ne govorijo kitajsko, pa kljub temu čutijo, da imajo korenine na Kitajskem, priznavajo, da so Kitajci in so zelo zaskrbljeni za svoje sonarodnjake na Tajvanu, saj menijo, da je Tajvan del kitajskega ozemlja (citirano v China Embassy Czech Republic 2004).

136 V tovrstnih govorih in izjavah se brez dvoma odražajo stališča uradnega Pekinga, občasno pa gre celo za dobesedne navedbe.

Za izboljšanje mednarodne podobe Kitajske je bila že sama kandidatura za organizacijo poletnih olimpijskih iger v letu 2008 izrednega pomena. Posledična uspešna kandidatura pa je “izpolnitev stoletnih sanj za Kitajce /.../ in upamo, da bodo igre služile kot most, ki bo pripeljal do boljšega razumevanja Kitajske s strani sveta in da bo Kitajska bolje razumela svet” (*Chinawiew.cn* 2008). Besede Xi Jinpinga, podpredsednika LR Kitajske, izražajo kitajsko razumevanje mednarodnih odnosov v preteklem stoletju. To obdobje tako v znanstvenem diskurzu kot tudi v politični in javni govorici na Kitajskem pogosto imenujejo ‘stoletje ponižanja’ (*bainian guochi*), v katerem se je Kitajska iz svetovnega centra moči prelevila v “azijskega bolnika” (posledica opijskih vojn), dokler se ni pod komunistično močjo začela ponovno vzpenjati. Po mnenju Callahana (2004, 202) takšen diskurz govori o tem, da kitajske negotovosti ne izvirajo zgolj iz gospodarskega in vojaškega dohitevanja Zahoda, temveč da so predvsem simbolne narave. Olimpijske igre v Pekingu so tako dojete kot zgodovinska prelomnica, ko je svet v LR Kitajski ponovno prepoznal ne zgolj ekonomsko, temveč tudi politično in kulturno velesilo. Končno Kitajska prevzema “pravičen položaj na svetovnem prizorišču” in prav popolno izpeljane in v vseh ozirih presežne olimpijske igre so v očeh kitajske politične elite pokazatelj resnične geopolitične teže države. V takšnih okvirih postane vsak dogodek, povezan z olimpijskimi igrami, političen in zgodovinsko simbolen.

Takšna je bila tudi pot olimpijskega ognja. S tradicionalnim začetkom v Grčiji in z zaključkom v Pekingu je ta prepotoval kar 137.000 km, kar je bila najdaljša pot, ki jo je olimpijski ogenj opravil od začetka te tradicije na poletnih olimpijskih igrah v Berlinu leta 1936 (*China Daily* 2007). Pot simbola miru, ki ga je kitajski pripravljalni odbor poimenoval ‘popotovanje harmonije’ (*hexie zhi lü*), se je že kmalu po začetku sprevrgel v vse prej kot harmonično aktivnost. Pot je bila mnogokrat prekinjena zaradi številnih in množičnih demonstracij v podporo neodvisnemu Tibetu, dogajanjem v Darfurju, samostojnem Tajvanu, na Kitajskem prepovedanem verskem gibanju Falong gong, spoštovanju človekovih pravic v LR Kitajski, itd. V Parizu, na primer, se je povorka spremenila v kaos, ko je raznovrstna koalicija protikitajskih aktivistov (aktivistične skupine v podporo Tibetu, Darfurju in človekovim pravicam) poskušala preprečiti njeno nadaljevanje. Kitajski varnostniki so baklo nekajkrat ugasnili, jo nazadnje umaknili na avtobus in celo skrajšali pot skozi Pariz (*The New York Times* 2008). Z ostrimi protesti se je olimpijska bakla spopadala pravzaprav med celotno, zelo ambiciozno zastavljeno potjo, do vidnejših izbruhov nezadovoljstva s strani protikitajskih aktivistov pa je prišlo na primer v Londonu, San Franciscu,

Canberri, itd. V poznejšem delu poti je bila opažena povečana demonstracijska aktivnost kitajskih izseljenskih skupnosti. Demonstracije, ki so jih organizirali kitajski izseljenci 19. 4. 2008 v Londonu, so bile prve demonstracije v režiji kitajskih migrantov v Veliki Britaniji sploh (*Xinhuanet* 2008b). V Canberri se je procesije udeležilo okoli 2.000 podpornikov svobodnemu Tibetu in do 15.000 podpornikov Kitajske (v večini kitajski študenti). Protesti so se končali s pretepom med avstralsko policijo in kitajskimi spremljevalci bakle (varnostniki), ki so prekorali svoja pooblastila (*The Daily Telegraph* 2008). Ob dogodkih, povezanih z olimpijskim ognjem, je več izseljenskih združenj obsodilo protikitajske demonstracije. Vsefilipinsko kitajsko združenje pa je podalo še ločeno izjavo, ki

obsoja prezira vredna dejanja nekaterih tibetanskih separatistov, ki poskušajo sabotirati pekinške olimpijske igre. Tibetanski separatisti in protikitajski elementi, ki so poskušali z nasiljem kaliti pot olimpijskega ognja pod pretvezo 'mirnih demonstracij', so ne samo kršili zakone in osramotili olimpijske ideale, ampak tudi prizadeli čustva ljudi, ki ljubijo mir širom sveta, predvsem pa čustva kitajskega naroda, vključno s tibetanskimi sonarodnjaki in kitajskimi izseljenci (citirano v *Xinhuanet* 2008a).

Kljub temu da diplomatsko-konzularna predstavništva LR Kitajske niso formalno sodelovala pri organizaciji prokitajskih protestov, pa so mnogi mnenja, da so imele kitajske ambasade – in preko njih centralna vlada LR Kitajske – aktivno vlogo pri t. i. spontanah izrazih kitajskega domoljubja in podpore domovini. Tiskovni predstavnik kitajskega zunanjega ministrstva Jiang Yu je na redni tiskovni konferenci aprila 2008 na vprašanje novinarja o podpori kitajskih ambasad pri organizaciji prokitajskih demonstracij odgovoril s protivprašanjem:

Ne vem, o katerih demonstracijah govorite. Videli smo veliko na to temo. Ali mislite tiste, v katerih so sodelovali nekateri kitajski izseljenci in so nasprotovale separatizmu, vmešavanju v kitajske notranje zadeve in zlonamernim napadom na Kitajsko s strani zahodnih držav? Mislim, da izražajo svoj pravični stav. Ali mislite, da je potrebno sodelovanje kitajske vlade za to? (citirano v *China Embassy Bolgaria* 2008).

Vendar so dogodki v Canberri razkrili, da so se tamkašnje prokitajske demonstracije najverjetneje dogajale ob izdatni podpori kitajskih diplomatsko-konzularnih predstavništev. Ker je kitajska skupnost v Canberri maloštevilčna, se je večina protestnikov pripeljala tja z več kot dvajsetimi avtobusi iz Sidneya in Melbourn. Ker so bili protestniki izredno dobro organizirani in opremljeni s profesionalno izdelanimi pripomočki (zastave, plakati, slogani), vodje demonstracij pa so uporabljali radiotelefone in barvno usklajene uniforme, so se že takoj pojavile spekulacije, da je šlo za centralno organizirano akcijo, v katero je bila vpletena tudi lokalna kitajska ambasada. Predstavnik lokalnih

138 oblasti, Jon Stanhope, je za medije potrdil, da je kitajska ambasada v Canberri pomagala pri prevozu 10.000 kitajskih študentov, ki so v številu nekajkrat prekašali tibetanske aktiviste (*The Daily Telegraph* 2008). Po njegovem mnenju ni dvoma o vpletenosti kitajske ambasade, saj naj bi sam kitajski veleposlanik v Avstraliji nakazal, da je bil v tesnem kontaktu s predstavniki kitajskih izseljenskih organizacij predvsem v Sidneyu in Melbournu (*The Daily Telegraph* 2008). Tudi Yang Hengjun (2008), priznani internetni komentator, pisatelj ter izvedenec za zunanje zadeve LR Kitajske je v svojem komentarju na domači spletni strani *United Press International Asia* opozoril kitajsko ambasado:

Vprašal sem se, kdo je ponudil brezplačni prevoz in obroke hrane tistim Kitajcem (op. a., ki so protestirali) v Avstraliji. Rad bi spomnil kitajsko ambasado, da vmešavanje v kakršnokoli obliko lokalnih demonstracij po mednarodnem zakonu ni dovoljeno. Kakršnokoli drugačno ravnanje lahko ogrozi interese lokalnih Kitajcev in mednarodne odnose.

V pričanju na Komisiji za ameriško-kitajsko ekonomsko in varnostno oceno (US-China Economic and Security Review Commission), ki pripravlja priporočila za ameriški Kongres, je izredna profesorica z Univerze v Christchurchu, Anne-Marie Brady (2009), izjavila, da

// so bili ti protesti in poznejše demonstracije pristni in ljudski, kar kaže na učinkovitost centralnih oblasti pri oblikovanju pozitivnega javnega mnenja znotraj kitajske diaspore, hkrati pa je treba omeniti, da so mnogi (op. a. protesti) prejeli podporo uradnih struktur, tako simbolno kot praktično. / ... / Med demonstracijami, ki so spremljale pot olimpijskega ognja, na primer v Canberri, San Franciscu ali Seulu leta 2008, kitajski izseljenci niso bili prisiljeni pojaviti se na demonstracijah, in tisti, ki se niso, niso utrpeli kakšnih posledic. Tisti, ki pa so se pojavili, so prejeli brezplačne majice, spominke, prevoz in v nekaterih primerih celo nastanitev, vse pod sponzorstvom lokalnih uradnikov veleposlaništva in sponzorjev iz Kitajske.

Glede na institucionalni ustroj državne emigracijske politike ter na njihov način delovanja, vprašanje, ali so ambasade same posegle v organizacijo ali ne, niti ni bistveno. Emigracijski politiki LR Kitajske je v zadnjih desetih letih uspelo v heterogenih izseljenskih skupnostih vzbuditi občutke pripadnosti LR Kitajske ter z domišljenimi politikami, strategijami in propagandnimi prijemi "vzgojiti" takšno diasporično elito, ki je dojemljiva za usmeritve iz domovine. Centralni vladi je s pogostimi stiki s predstavniki izseljenskih organizacij, delegacijami iz LR Kitajske in obiski vidnejših izseljencev v krajih izvora uspelo ustvariti imaginacijo pripadnosti, ki ima za posledico močna čustva patriotizma in kitajskega nacionalizma med izseljenskimi skupnostmi. Ta čustva pa so s pomočjo učinkovitega propagandnega aparata usmerjena v doseganje tistih ciljev, ki so v samorazumevanju kitajske politične elite ključni za uveljavitev LR Kitajske kot velesile.

6. Sklep

139

Zgodovinski in aktualni pregled emigracijskih politik ter analiza dveh specifičnih primerov vključevanja izseljencev v državotvorne projekte LR Kitajske je prispevek v polju preučevanja emigracijskih politik. Številni izsledki pričajo o tem, da so emigracijske politike v določenih državah pomemben element državne zunanje in notranje politike. Dovelyn Rannveig Agunias (2009) je pregledala 45 institucij, namenjenih izseljencem, v 30, kot jih ona imenuje, državah v razvoju, in razkriva bolj ali manj inovativne načine, ki jih uporabljajo države izvora v želji (ponovne) vključitve izseljencev v sfero njihovega političnega in ekonomskega delovanja. Kot ugotavlja je učinkovitost in doseg tovrstnih institucij težko opredeliti, saj evalvacij tako rekoč ni, če že obstajajo, pa niso javno dostopne.

Uspešnost emigracijskih politik lahko ocenjujemo na podlagi zastavljenih ciljev določene države izvora. V primeru LR Kitajske je končni cilj Hu Jintaove administracije oblikovanje t. i. 'harmonične družbe' (*hexie shehui*), družbenoekonomske vizije prihodnje Kitajske, kjer ni več poudarek zgolj na gospodarskem razvoju, temveč na uravnoteženem družbenem razvoju. Del te vizije so tudi kitajski izseljenci (z ali brez kitajskega državljanstva), ki naj bi po svojih zmožnostih prispevali k modernizaciji "domovine" in njeni svetovni uveljavitvi. Ta splošna vodila so konkretizirana v notranje- in zunanjepolitičnih ciljih, ki jih zasleduje država, v katerih izstopajo gospodarski razvoj in vzdrževanje gospodarske rasti, združitve s Tajvanom ter okrepitev politične vloge v regiji in širše. Da bi kar najbolje izkoristila potencialni doprinos kitajskih izseljencev, država uporablja že uveljavljene, pa tudi bolj inovativne strategije. Če sledimo na začetku omenjeni tipologiji ukrepov (Levitt in de la Dehesa 2003), lahko med uveljavljene ukrepe uvrstimo birokratske reforme, ukrepe za pritegnitev remitanc in investicij ter ukrepe na ravni simbolne politike. Kot sem predstavila v prispevku, ima LR Kitajska razvejano strukturo ustanov, ki se na centralni (zakonodajni in izvršilni) kakor tudi na lokalni ravni ukvarjajo z izseljenskimi zadevami. Prav tako obstajajo tudi "nevladne" oziroma kvazi-vladne organizacije (Agunias 2009), ki igrajo ključno vlogo pri vzpostavljanju stikov med izseljenskimi skupnostmi in oblastjo. Zagotavljanje neprekinjenega toka remitanc in skoraj neskončne možnosti za tuje direktne investicije so zagotovljene z zaščitnim zakonom in drugimi odredbami, pa tudi s posebnimi ugodnostmi (posebne ekonomske cone, prilagojena davčna zakonodaja) ter simbolno politiko. Ukrepi simbolne politike ustvarjajo imaginacijo pripadnosti Kitajski ter tako transformirajo državo izvora v 'domovino' (*zuguo*) in kraj izselitve v 'dom' (*jia*). Simbolna politika pa je pomembna tudi pri bolj inovativnih prijemih emigracijske politike. Ukrepi, s katerimi kitajska oblast zagotavlja reimigracijo kitajskih študentov

140 in strokovnjakov, izražajo tako pragmatični kot simbolni značaj. Omenjena skupina izseljencev uživa številne ugodnosti znotraj “socialističnega sistema s kitajskimi posebnostmi” (visoke plače, ugodni krediti za nakup nepremičnin, podjetniški krediti, itd.), hkrati pa ji je priznana ključna vloga pri “izgradnji domovine”. Zdi se, da se kitajska država zaveda, kako pomembna je mobilnost za vrhunske raziskovalce in znanstvenike oziroma ‘talente’ (*rencai*), kot so poimenovani v državnem in medijskem diskurzu, saj celo spodbuja prost pretok brez birokratskih omejitev. Takšen pristop kot tudi celostna zasnova politik spodbujanja reimmigracije izraža zelo premišljeno zastavljeno vizijo razvoja. Ta nikakor ni več odvisen le od tujih direktnih investicij, remitanc in donacij, temveč predvsem od uspešnega prenosa know-howa z Zahoda na Kitajsko, tukaj v obliki etničnih Kitajcev, ki so pridobili izkušnje v vrhunskih svetovnih znanstvenih institucijah.

Sklenem lahko, da se LR Kitajska uspešno prilagaja novim zakonitostim migracijskih tokov in da njene emigracijske politike učinkovito služijo nacionalnim interesom. Zdi se, da se tovrstne politike še najslabše odrežejo pri vključevanju izseljencev v projekte zagotavljanja mednarodnega ugleda in oblikovanju prokitajskih stališč v mednarodni politiki. Tukaj namreč kitajska država bolj ali manj uspešno krmari med želenimi zunanjepolitičnimi cilji in ambicijami ter strahom, da bo preveč agresivna zunanja politika z instrumentalizacijo izseljencev ponovno privedla do šovinističnih izpadov večinskega prebivalstva v državah naselitve, ki so v preteklosti močno zaznamovali kitajske skupnosti v Jugovzhodni Aziji.

Opombe

141

¹ Članek je bil najprej predstavljen kot prispevek na mednarodni konferenci “Transnacionalne etnične skupine” v Ljubljani med 21. in 22. junijem 2008. Za komentarje poznejših verzij prispevka sem zelo hvaležna Romani Bešter, Barbari Kežzar, Janezu Pircu in Maji Veselič ter anonimnima recenzentoma.

² V besedilu je država, kamor se oseba priseli, poimenovana “država sprejemnica”, medtem ko je država, iz katere se oseba izseli, poimenovana “država izvora”.

³ V angleškem jeziku: immigrant integration, refugee and asylum policies, immigration controls.

⁴ Poimenovanje “emigracijske politike” je izbrano zaradi analogije z “imigracijskimi politikami”. Gre za sklope politik, ki želijo upravljati z migracijskimi tokovi, vendar so oblikovalci in izvajalci politik različni; v prvem primeru gre za državo izvora, v drugem pa za državo sprejemnico.

⁵ Izraz ‘remittance’ (v angl. jeziku remittances) uporabljam za specifični povratni finančni tok izseljencev, katerega prejemniki so predvsem gospodinjstva in družinski člani izseljenca. Nekateri drugi avtorji (npr. Pirc 2009) raje uporabljajo izraz “nakazila migrantov”, ki pa je po mojem mnenju preširok, saj bi pod to kategorijo lahko uvrščali tudi donacije in investicije izseljencev v državo izvora.

⁶ Ministri brez resorja oziroma brez listnice so člani ministrskega sveta in svetujejo predsedniku republike in predsedniku vlade v zvezi z vprašanji s svojega področja dejavnosti (*Predsednik Vlade RS* 2010).

⁷ Pri zapisovanju kitajskih besed v slovenščini uporabljam mednarodno priznan latinični zapis pinyin. Pri zapisovanju in pregibanju besed ne sledim povsem pravilom Slovenskega pravopisa (2001), temveč Predlogom za zapisovanje in pregibanje besed iz japonščine in kitajščine (2009), ki so jih oblikovali na Oddelku za azijske in afriške študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pri pregibanju kitajskih besed nikoli ne krajšam osnov kitajskih besed, temveč samo podaljšujem zadnjo sestavino.

⁸ Dr. Sun Yatsenu (prvemu predsedniku Republike Kitajske) in somišljenikom je uspelo že pred revolucijo leta 1911 mobilizirati celotno diasporo z namenom zagotoviti podporo, obnovo in blagostanje domovine. Prav pomoč članov diaspore naj bi bila ključnega pomena za uspeh revolucije, ki je vzpostavila republiko in končala obdobje večtisočletnega cesarstva. Pravice, ki so bile dodeljene pripadnikom diaspore, so bile zahvala, ker so se postavili na “pravo stran” (Cohen 1997, 89).

⁹ V uradnih dokumentih so ‘kitajski izseljenci, ki so zadržali državljanstvo LR Kitajske in se za stalno naselili v kakšni drugi državi’ (so torej imeli dovoljenje za stalno ali začasno bivanje), poimenovani huaqiao, medtem ko so ‘sorodniki takšne osebe’ poimenovani qiaojun. V qiaojun kategorijo se uvrščajo zakonec, starši, otroci, bratje in sestre, stari starši, zakončevi starši, zakončevi stari starši, pravnuki, posvojenci ali druge osebe, ki jih je izseljenec dolžan preživljati. ‘Izseljenec, ki se je vrnil na Kitajsko’ (guiqiao), pa je le tisti izseljenec, ki se je vrnil na Kitajsko, potem ko se je za stalno naselil v drugi državi in ima tam urejeno stalno prebivališče (Thunø 2001, 915).

¹⁰ Novi zakon je omogočil tudi običajnim ljudem (in ne zgolj državnim uradnikom) pridobitev potnih listov, v kolikor si lahko priskrbijo vabilo in sponzorstvo iz tujine. Od leta 1994 lahko oseba zapusti Kitajsko tudi brez izstopnega dovoljenja, če je v tujino, zaradi enakega razloga, potovala vsaj enkrat prej. Po letu 2005 pa lahko prebivalci urbanih območij zaprosijo za potni list le na

podlagi svoje osebne izkaznice (Biao 2003, 26).

¹¹ Veliki skok naprej je poimenovanje kampanje kitajske vlade med letoma 1985 in 1961, ki je z uvedbo gospodarskih in družbenih reform poskušala oblikovati napredno komunistično družbo.

¹² Remittance iz tujine so bile kot pomemben vir tuje valute legalizirane že leta 1955 z dekretom o zaščiti remitanc, ki jih je izpostavil kot zakonit dohodek, v katerega naj se država ne bi vmešavala, četudi se ta denar porabi za razkošne pogrebe, poroke in druge ceremonije, kar v socialističnem sistemu ni bilo nezaželeno (Thunø 2001, 917).

¹³ Izsek Povzetka sestanka Državnega sveta na temo izseljenskih zadev (*Guowuyuan qiaowu gongzuo huiyi jiyao*) z dne 9. 5. 1989, citiran v Thunø (2001, 921).

¹⁴ Čeprav mnogo "novih migrantov" še vedno izvira s tradicionalnih območij emigracije v južni Kitajski, pa delež izseljencev, ki prihajajo iz urbaniziranih industrijskih središč širom Kitajske, skokovito narašča. Najpomembnejše jedro te skupine tvorijo študenti in profesionalci, ki so se naselili v industrijsko najbolj razvitih državah.

¹⁵ Nova Kitajska je tukaj rabljena kot sinonim za Ljudsko republiko Kitajsko po uvedbi reform leta 1978.

¹⁶ Ob ustanovitvi se je imenoval Komisija za izseljenske zadeve (*Huaqiao shiwu weiyuanhui*), sedanji naziv pa je pridobil leta 1978 (Barabantseva 2005, 10).

¹⁷ Nyiri (2005, 150) opozarja, da je ta podatek treba vrednotiti tudi v luči imigracijske politike evropskih držav. Državljan LR Kitajske namreč le stežka pridobi turistično vizo za evropske države in zato nekateri izrabljajo institut uradnih delegacij.

¹⁸ V ZDA so na primer kitajski študenti med najštevilčnejšimi (v šolskem letu 2007/08 se je na ameriške univerze vpisalo preko 81.000 študentov iz Kitajske) in najuspešnejšimi, pred njimi so po številu le indijski študenti, med najboljšimi ameriškimi profesorji pa naj bi bilo kar 20–30 odstotkov etničnih Kitajcev (*MSNBC* 2008).

¹⁹ Haigui pa se dobesedno nanaša na "skupino, ki se je vrnila preko morja". Ker se v uradnem kitajskem jeziku ta besedna zveza izgovori kot 'morska želva', so tem povratnikom dali vzdevek želve, kar simbolizira povratek z morja na kopno (domov). Izraz se je najprej pojavil v časopisih in drugih medijih (Wang idr. 2006).

Viri in literatura

Agunias, D. R., 2009. Committed to the Diaspora: More Developing Countries Setting Up Diaspora Institutions. *Migration Information Source*, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=748> (dostop 5. 12. 2009).

Appadurai, A., 1996. *Modernity at large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press, Minneapolis, London.

Barabantseva, E., 2005. Trans-nationalising Chineseness: Overseas Chinese Policies of the PRC's Central Government. *ASIEN* 96, 7–28.

Basch, L., Glick Schiller, N., Szanton Blanc, C., 1994. *Nations Unbound: Transnational projects, postcolonial predicaments and deterritorialized nation-states*. Gordon and Breach, Langhorne.

Biao, X., 2003. Emigration from China: A Sending Country Perspective. *International Migration* 41(3), 21–48.

Biao, X., 2004. Towards an emigration study: A south perspective. *Economic and Political Weekly* 39(43), 3798–3803.

Brady, A., 2009. China's Propaganda and Perception Management Efforts, Its Intelligence Activities that Target the United States, and the Resulting Impacts on US national Security. Testimony at US-China Economic and Security Review Commission, http://www.uscc.gov/hearings/2009hearings/transcripts/09_04_30_trans/09_04_30_trans.pdf (dostop 28. 12. 2009).

Callahan, W. A., 2004. National insecurities: Humiliation, Salvation, and Chinese Nationalism. *Alternatives* 29, 199–218.

Chang, C., 2000. The overseas Chinese. V Y. M. Yeung in D. K. Y. Chu (ur.) *Fujian: A Coastal Province in Transition and Transformation*. The Chinese University Press, Hong Kong, 57–83.

Chinawiev.cn, 2008. Chinese vice president: Beijing Olympics would increase China-World understanding, http://news.xinhuanet.com/english/2008-08/09/content_9092697.htm (dostop 5. 12. 2009).

144 *Chinaview.cn*, 2009. Top leaders attend congress of returned overseas Chinese, http://news.xinhuanet.com/english/2009-07/14/content_11705392.htm (dostop 15. 1. 2010).

China Embassy, 2004. Overseas Chinese key force in nations's revival, <http://www.china-embassy.org/eng/qwgz/t143663.htm> (dostop 12. 12. 2009).

China Embassy Bulgaria, 2008. Foreign Ministry Spokesperson Jiang Yu's Regular Press Conference on April 15, 2008, <http://bg.chineseembassy.org/eng/fyrth/t425858.htm> (dostop 28. 12. 2009).

China Embassy Czech Republic, 2004. 'Johannesburg Declaration' Calls on Overseas Chinese Worldwide to Promote Peaceful Reunification, <http://www.china-embassy.ch/eng/ztnr/twwt/t138794.htm> (dostop 12. 1. 2009).

China daily, 2007. Beijing Olympic Torch Relay Route unveiled, http://www.chinadaily.com.cn/sports/2007-04/26/content_861177.htm (dostop 13. 12. 2009).

China daily, 2008. Overseas Chinese eye motherland for jobs, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2008-12/29/content_7349282.htm (dostop 5. 12. 2009).

Christiansen, F., 2003. *Chinatown Europe: An Exploration of Overseas Chinese identity in the 1990*. Routledge Curzon, London in New York.

Cohen, R., 1997. *Global diasporas: An introduction*. London, UCL Press.

Douw, L., 1999. The Chinese Sojourner Discourse. V L. Douw, C. Huang, M. R. Godley (ur) *Qiaoxiang ties: Interdisciplinary approaches to "cultural capitalism" in south China*. Kegan Paul International, London in New York.

Drnovšek, M., 1993. Načrti in rezultati raziskovanja slovenskega izseljenstva do leta 1941 – s posebnim poudarkom na izseljevanju v Ameriko do prve svetovne vojne. *Dve domovini* 4, 11–41.

Drnovšek, M., 1996. Slovenska izseljenska društva v zahodnoevropskih državah med obema svetovnjima vojnama. *Dve domovini* 7, 33–49.

Drnovšek M., 1998. Odnos Partije do slovenske emigracije. V D. Jančar (ur.) *Temna stran meseca: Kratka zgodovina totalitarizma v Sloveniji 1945–1990*.

Nova revija XX, 234–247.

Drnovšek, M., 1999. Church and state attitudes towards emigration in the interwar period. *Slov. stud.* 18, 61–80.

Duara, P., 2003. Nationalism and Transnationalism in the Globalisation of China. *China Report* 39(1), 1–19.

Friš, D., 2001. Ameriški Slovenci in leto 1941. V Z. Čepič (ur.) *Slovenci in leto 1941*. Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana, 267–279.

Fouron, G., in Glick Schiller, N., 2001. *Georges woke up laughing*. Duke University Press, Durham.

Gamlen, A., 2008. *Why engage diasporas?* Working paper no. 63, ESCR Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford, <http://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/pdfs/WP0863%20A%20Gamlen.pdf> (dostop 14. 1. 2010).

Glick Schiller, N. in Fouron G., 1999. Terrains of blood and nation: Haitian transnational social fields. *Ethnic and Racial Studies*, 22, 340 – 361.

Goldring, L., 1998. The power of status in transnational social fields. V M. P. Smith in L. E. Guarnizo (ur.) *Transnationalism from below*. Transaction Publishers, New Brunswick, NJ, 165–195.

González Gutiérrez C., 1993. The Mexican diaspora in California: The limits and possibilities for the Mexican government. V A. Lowenthal in K. Burgess (ur.) *The California-Mexico connection*. Stanford University Press, Stanford, 221–238.

Gov.cn, 2009. Overseas Chinese Affairs Office of the State Council, http://www.gov.cn/english//2005-10/03/content_74290.htm (dostop 15. 8. 2009).

Guarnizo, L. E., 1998. The rise of transnational social formations: Mexican and Dominican state responses to transnational migration. *Political Power and Social Theory* 12, 45–94.

Guarnizo, L. E. in Smith, M.P., 1998. The Locations of Transnationalism. V M.P. Smith in L. E. Guarnizo (ur.) *Transnationalism from below*, Transaction Publishers, 3 – 34.

International migration outlook, 2006. International Migrant Remittances and their Role in Development, <http://www.oecd.org/dataoecd/61/46/38840502.pdf> (dostop 28. 12. 2009).

IOM - International organization for migration, 2006. *World migration 2005: Costs and Benefits of international Migration*. Academic Foundation, New Delhi.

Kejžar, B., 2007. Dvojno državljanstvo kot element integracijske politike. V M. Komac (ur.) *Priseljenci*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 153–187.

Levitt, P., 2001. *The Transnational Villagers*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles in London.

Levitt, P., 2003. Keeping Feet in Both Worlds: Transnational Practices and Immigrant Incorporation in the United States V C. Joppke in E. Morawska (ur.) *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation- States*. Palgrave Macmillan, New York, 177–194.

Levitt, P. in de la Dehesa, R., 2003. Transnational migration and the redefinition of the state: Variations and explanations. *Ethnic and Racial Studies* 26(4), 587–611.

Li, M., (1998). Transnational Links among Chinese in Europe: A Study on European-wide Chinese Voluntary Association. V G. Benton in F. Pieke (ur.) *The Chinese in Europe*. Macmillan, Basingstoke, 21–41.

Liu, H., 1998. Old linkages, new networks: The Globalization of Overseas Chinese Voluntary Associations and its Implications. *China Quarterly*, 155, 582 – 609.

Liu, H., 2005. New Migrants and the Revival of Overseas Chinese Nationalism. *Journal of Contemporary China* 14(43), 291–361.

Louie, A., 2000. Re-Territorializing Transnationalism: Chinese Americans and the Chinese Motherland. *American Ethnologist* 27(3), 645–669.

Lukšič Hacin, M., 1999. Razseljevanje ljudi iz slovenskega etničnega prostora s poudarkom na življenju Slovencev na Švedskem. *Teorija in praksa* 36, 19–41.

Mahler, S. J., 1998. Theoretical and Empirical Contributions toward a Research Agenda for Transnationalism. V M. P. Smith in L. P. Guarnizo (ur.) *Transnationalism*

From Below. Transaction Publishers, New Brunswick in New York, 64–100.

MSNBC, 2008. Chinese students pursuing U.S. education, <http://www.msnbc.msn.com/id/27756029/> (dostop 15. 12. 2009).

Nyiri, P., 1999. *New Chinese Migrants in Europe: The Case of the Chinese community in Hungary*. Ashgate, Aldershot.

Nyiri, P., 2005. The “New Migrant”: State and market Constructions of Modernity and Patriotism. V P. Nyiri in J. Breidenbach (ur.) *China inside out: Contemporary Chinese nationalism and Transnationalism*. Ceu Press, Budimpešta, 141–176.

Oulian, 2008. Ouzhou huaqiao huaren shetuan lianhehui jianjie [Kratka predstavitev Evropske zveze kitajskih izseljenskih organizacij], <http://www.theefoco.com/zslist.asp?id=10> (dostop 5. 1. 2010).

Østergaard-Nielsen, E., 2003. The Politics of Migrants' Transnational Political Practices. *International Migration Review* 37(3), 760–786.

Pan, L., 1994. *Sons of the Yellow Emperor: A history of the Chinese diaspora*. Kodasha International, New York, Tokyo, London.

Pirc, J., 2009. *Migracije iz afriških držav v Evropsko unijo*. Doktorska disertacija. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.

Portes, A., Guarnizo, L.E. in Landolt P., 1999. The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field. *Ethnic and Racial Studies*, 22(2), 217 – 237.

Predlogi za zapisovanje in pregibanje besed iz japonščine in kitajščine, 2009. *Azijske in afriške študije* 13(2).

Predsednik vlade Republike Slovenije, 2010. Državna uprava, http://www.kpv.gov.si/si/vlada_rs/ (dostop 1. 3. 2010).

Renmin wang, 2004. Congress of returned overseas Chinese opens in Beijing, http://english.peopledaily.com.cn/200407/20/eng20040720_150274.html (dostop 25. 10. 2009).

Slovenski pravopis, 2001. Založba ZRC, Ljubljana.

148 Smith, R., 1998. Reflections on migration, the state and the construction, durability, and newness of transnational life. *Soziale Welt Sonderband 12 Transnationale Migration NOMOS*, Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.

Spence, D., 2009. Does migration policy work? A comparative study of the effects of home state migration policy on remittance flows to Latin America. V 67th Midwest Political Science Association Conference, Chicago, 2–5 April, 2009, http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/3/6/1/1/9/pages361194/p361194-1.php (dostop 5. 6. 2008).

Stalker, P. 2000. *Workers without Frontiers – The Impact of Globalization on International Migration*. ILO, Geneva in Lynne Rienner Publishers, Boulder.

Suryadinata, L., 2002. China's citizenship law and the Chinese in Southeast Asia. V M. B. Hooker (ur.) *Law and the Chinese in Southeast Asia*. Singapur, Institute of Southeast Asian Studies, 169–202.

The New York Times, 2008. Olympic Torch Goes Out, Briefly, in Paris, <http://www.nytimes.com/2008/04/08/world/europe/08torch.html> (dostop 12. 1. 2010).

The Daily Telegraph, 2008. Chinese rent-a-crowd ‘inflamed’ Olympic torch tensions, <http://www.dailytelegraph.com.au/news/nsw-act/rent-a-crowd-inflamed-torch/story-e6freuzi-1111116157886> (dostop 28. 12. 2009).

Thunø, M., 2001. Reaching out and Incorporating Chinese Overseas: The Trans-Territorial Scope of PRC by the End of 20th Century. *The China Quarterly* 168, 910–929.

Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, 2010. Osebna izkaznica, http://www.uszs.gov.si/si/o_uradu_vlade_rs_za_slovence_v_zamejstvu_in_po_svetu/osebna_izkaznica/ (dostop 1. 3. 2010).

Vertovec, S., 1999. Conceiving and researching transnationalism. *Ethnic and Racial Studies*, 22(2), 447 – 462.

Wang C., Wong, S., Sun, W., 2006. Haigui: A New Area in China's Policy toward the Chinese Diaspora? *Journal of Chinese Overseas* 2(2), 294–309.

Wang, C., 1980. *Chinese Communist United Front and Economic Plunder of*

Overseas Chinese. World Anti-communist League, Taipei.

Xinhuanet, 2008a. Overseas Chinese oppose disturbance of Olympic torch relay, <http://www.encyclopedia.com/doc/1P2-16243052.html> (dostop 5. 1. 2010).

Xinhuanet, 2008b. Overseas Chinese rally against biased media coverage, for Olympics, http://news.xinhuanet.com/english/2008-04/20/content_8013068.htm (dostop 5. 1. 2010).

Yang, H., 2008. Protecting the Olympic flame, http://www.upiasia.com/Politics/2008/04/24/protecting_the_olympic_flame/6385 (dostop 5. 1. 2010).

Young, N. in Shih, J., 2003. Philanthropic Links between Chinese Diaspora and People's Republic of China. Research paper commissioned by the Global Equity Initiative for a Workshop on Diaspora Philanthropy in China & India, Harvard University, http://www.asiapacificphilanthropy.org/files/APPC%20Diaspora%20Giving_China.pdf (dostop 15. 1. 2010).

Zhonggong zhongyang guowuyuan guanyu jiaqiang liyong waizi gongzuo de zhishi, 1983 [Direktiva centralnega komiteja KKP in državnega sveta o krepitvi aktivnosti za boljšo izrabo tujega kapitala], http://www.100test.com/html/329/s_329477_32.pdf (dostop 15. 5. 2009).

Zhonghua renmin gongheguo gongmin chujing rujing guanli fa, 1985 [Zakon Ljudske republike], <http://www.mps.gov.cn/n16/n1282/n3493/n3763/n4183/434818.html> (dostop 5. 1. 2010).

Zhonghua renmin gongheguo guiqiao qiaojuan quanyi baohu fa, 1990 [Zakon Ljudske republike Kitajske o zaščiti pravic in interesov izseljencev, ki so se vrnili v domovino in sorodnikov Kitajske o vstopu v državo in izstopu iz države], <http://www.gqb.gov.cn/node2/node3/node5/node9/userobject7ai1272.html> (dostop 3. 1. 2010).

Zhonghua renmin gongheguo xianfa, 1982 [Ustava Ljudske republike Kitajske], <http://www.chinalawedu.com/news/1300/12/21721/2006/4/li2091496192460021044-0.htm> (dostop 5. 1. 2010).

Zhuang, G., 1997. Dui jin 20 nian lai huaren guoji yimin huodong de sikao [Analiza aktivnosti kitajskih izseljencev v zadnjih dvajsetih letih]. *Huaqiao huaren lishi yanjiu* [Overseas Chinese History Research] 2, 1–6.

- 150** Zhuang, G., 2003. The Policies of the Chinese Government towards Overseas Chinese (1949–1966). V L. Wang in G. Wang (ur.) *The Chinese Diaspora*. Selected Essays, Volume I. Eastern Universities Press, Singapore, 18–37.